

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

6 жовтня 2015 року

м. Київ

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого Гриціва М.І.,
суддів: Коротких О.А., Кривенка В.В., Маринченка В.Л.,
Панталієнка П.В., Прокопенка О.Б., Самсіна І.Л.,
Терлецького О.О., –

розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом Яхнітського Івана Михайловича до управління Пенсійного фонду України в Чортківському районі Тернопільської області (далі – управління ПФУ, ПФУ відповідно) про визнання дій неправомірними та зобов'язання провести поновлення виплати раніше призначеної пенсії,

в с т а н о в и л а:

У травні 2014 року позивач звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати неправомірними дії управління ПФУ щодо відмови у поновленні виплати раніше призначеної пенсії та зобов'язати відповідача поновити виплату позивачу пенсії на підставі статті 42 Закону України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон № 1058-IV) починаючи з 7 жовтня 2009 року.

На обґрунтування позову Яхніцький І.М. зазначив, що він 20 березня 2014 року звернувся до управління ПФУ із заявою про поновлення виплати раніше призначеної йому пенсії у зв'язку з прийняттям Конституційним Судом України Рішення від 7 жовтня 2009 року № 25-рп/2009 (далі – Рішення № 25-рп/2009) щодо неконституційності положень пункту 2 частини першої статті 49, другого речення статті 51 Закону № 1058-IV. Проте відповідач відмовив у поновленні виплати пенсії, посилаючись на те, що законодавство України не передбачає порядку виплати пенсії громадянам, які виїхали на постійне місце проживання за кордон. Послалося також на відсутність договору з питань соціального (пенсійного) забезпечення між Україною та США, куди позивач виїхав на постійне проживання.

Як установили суди, Яхницький І.М. перебував на обліку в управлінні ПФУ та отримував пенсію за віком. З квітня 1996 року виплата пенсії була припинена у зв'язку з його виїздом на постійне місце проживання у США.

20 березня 2014 року представник позивача звернувся до управління ПФУ про поновлення виплати позивачу пенсії за віком, але йому відмовили в цьому, оскільки позивач проживає за межами України.

Чортківський районний суд Тернопільської області постановою від 21 липня 2014 року позов задовольнив. Суд дійшов висновку, що за Рішенням № 25-рп/2009 право громадянина на одержання призначеної йому пенсії не може пов'язуватися з такою умовою, як постійне проживання в Україні, оскільки держава відповідно до конституційних принципів зобов'язана гарантувати це право незалежно від того, де проживає особа, якій призначена пенсія, – в Україні чи за її межами.

Із наведеним обґрунтуванням не погодився Львівський апеляційний адміністративний суд, який своєю постановою від 7 квітня 2015 року рішенням суду першої інстанції скасував та ухвалив нове. Вимоги про визнання неправомірними дій управління ПФУ та зобов'язання вчинити дії з виплати пенсії з 7 жовтня 2009 року по 21 листопада 2013 року включно залишив без розгляду і зобов'язав управління ПФУ поновити нарахування та виплату Яхницькому І.М. раніше призначеної пенсії за віком відповідно до статті 42 Закону № 1058-IV з 22 листопада 2013 року. Зазначив, що позивач з часу ухвалення Рішення № 25-рп/2009 пропустив шестимісячний строк на звернення до адміністративного суду за захистом своїх прав і не назвав поважних причин його пропуску.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 3 червня 2015 року у відкритті касаційного провадження відмовив.

Не погоджуючись із постановою суду касаційної інстанції, Юрчик Олександр Сергійович в інтересах Яхницького І.М. звернувся із заявою про її перегляд Верховним Судом України з підстав неоднакового застосування Вищим адміністративним судом України пункту 2 частини першої статті 49 Закону № 1058-IV у подібних правовідносинах та невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеному в постанові Верховного Суду України від 12 травня 2015 року висновку щодо застосування у подібних правовідносинах означених норм матеріального права.

На обґрунтування заяви додана копія постанови Верховного Суду України від 12 травня 2015 року (справа № 21-180a15), в якій є посилання на постанову Вищого адміністративного суду України від 5 вересня 2013 року (справа № К/9991/22721/12), якою цей суд зобов'язав орган ПФУ поновити виплату пенсії позивачу з 7 жовтня 2009 року.

Верховний Суд України вирішував питання про усунення розбіжностей у застосуванні пункту 2 частини першої статті 49 Закону № 1058-IV і, зокрема, у постанові від 12 травня 2015 року у справі № 21-180a15 зазначив таке.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 49 Закону № 1058-IV виплата пенсії за рішенням територіальних органів ПФУ або за рішенням суду припиняється на весь час проживання за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Згідно зі статтею 51 цього Закону у разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон пенсія, призначена в Україні, за заявою пенсіонера може бути виплачена йому за шість місяців наперед перед від'їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання. Під час перебування за кордоном пенсія виплачується в тому разі, якщо це передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Рішенням № 25-рп/2009 пункт 2 частини першої статті 49, друге речення статті 51 Закону № 1058-IV щодо припинення виплати пенсії на весь час проживання (перебування) пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, Конституційний Суд України визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними). Зазначені положення Закону № 1058-IV втратили чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

Як зазначено в Рішенні № 25-рп/2009, оспорюваними нормами Закону № 1058-IV держава, всупереч конституційним гарантіям соціального захисту для всіх осіб, право на соціальний захист поставила в залежність від факту укладення Україною з відповідною державою міжнародного договору з питань пенсійного забезпечення. Таким чином, держава, всупереч конституційним гарантіям соціального захисту для всіх осіб, що мають право на отримання пенсії у старості, на законодавчому рівні позбавила цього права пенсіонерів у тих випадках, коли вони обрали постійним місцем проживання країну, з якою не укладено відповідного договору. Виходячи із правової, соціальної природи пенсій право громадянина на одержання призначеної йому пенсії не може пов'язуватися з такою умовою, як постійне проживання в Україні; держава відповідно до конституційних принципів зобов'язана гарантувати це право незалежно від того, де проживає особа, якій призначена пенсія, — в Україні чи за її межами.

Крім того, як зазначив Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у рішенні у справі «Пічкур проти України», яке набрало статусу остаточного 7 лютого 2014 року, право на отримання пенсії як таке стало залежним від місця проживання заявника. Це призвело до ситуації, в якій заявник, пропрацювавши багато років у своїй країні та сплативши внески до системи пенсійного забезпечення, був зовсім позбавлений права на пенсію лише на тій підставі, що він більше не проживає на території України (пункт 51 цього рішення).

У пункті 54 вказаного рішення ЄСПЛ зазначив, що наведених вище міркувань ЄСПЛ достатньо для висновку про те, що різниця в поводженні, на яку заявник скаржився, порушувала статтю 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція), згідно з якою користування правами та свободами, визнаними в Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою, у поєднанні зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, якою передбачено право кожної фізичної або юридичної особи мирно володіти своїм майном та закріплено, що ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Враховуючи те, що рішення ЄСПЛ є джерелом права та обов'язковими для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції, суди при розгляді справ зобов'язані враховувати практику ЄСПЛ, у тому числі й у рішенні у справі «Пічкур проти України», як джерело права відповідно до статті 17 Закону України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

На підставі наведеного колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що з дня набрання чинності Рішенням № 25-рп/2009 щодо неконституційності положень пункту 2 частини першої статті 49, другого речення статті 51 Закону № 1058-IV виникли підстави для

поновлення конституційного права особи на виплату пенсії, виплата якої була зупинена на підставі положень зазначеного Закону. З цього часу управління ПФУ має відновити виплату пенсії громадянам України, які виїхали на постійне місце проживання за кордон.

Відповідно до підпункту «а» пункту 2 частини другої статті 243 Кодексу адміністративного судочинства України у разі неправильного застосування судом (судами) норми матеріального права, що призвело до неправильного вирішення спору Верховний Суд України має право скасувати судові рішення (судові рішення) та ухвалити нове судові рішення чи змінити судові рішення.

Нормативне тлумачення пункту 2 частини першої статті 49 Закону № 1058-IV в контексті змісту фактичних обставин справи переконує у помилковості висновків судів апеляційної та касаційної інстанцій, які до того ж не узгоджуються з правовими висновками Верховного Суду України, і зобов'язує заяву представника позивача задовольнити частково, судові рішення скасувати як незаконні та залишити в силі постанову суду першої інстанції, що була помилково скасована судом апеляційної інстанції.

Керуючись статтями 241–243 Кодексу адміністративного судочинства України, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

Заяву Юрчика Олександра Сергійовича в інтересах Яхніцького Івана Михайловича задовольнити частково.

Постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 7 квітня 2015 року й ухвалу Вищого адміністративного суду України від 3 червня 2015 року скасувати.

Постанову Чортківського районного суду Тернопільської області від 21 липня 2014 року залишити в силі.

Постанова є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, встановленого пунктом 3 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України.